

פתיחת תצוגה חדשה מוזיאון בית הגדודים

ב-25 ביוני, ג' תמוז תשס"ט, תפתח לקהל תצוגת הקבע החדשה במוזיאון
בית הגדודים, במושב אביחיל שליך נתניה

במלאת 70 שנה לראשית התנדבות היישוב היהודי בארץ-ישראל לצבא הבריטי

מוזיאון בית הגדודים שהוקם על-ידי יוצאי הגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה, מחדש את פניו. במוזיאון, הניצב בראש גבעה המשקיפה אל מרחבי עמק חפר והשרון, נוסף אגף חדש ומודרני – תצוגת מתנדבי היישוב היהודי בארץ-ישראל לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה.

התצוגה מבוססת על אמצעים אורקוליים, מוצגים מקוריים וצילומים נדירים מן התקופה.

התצוגה מציגה את הצד הצבאי של ההתנדבות לצד המאבק לדגל וסמל עברי, ההיבט האישי של חיי המתנדבים, התייחסות רחבה לתפקידן של הנשים במסגרת זו על קשייה המיוחדים ואפייה, מפגש המתנדבים עם הקהילות היהודיות ושארית הפלטה, פעילות המתנדבים בתחומי החינוך הציוני בגולה, "הברירה" וההעפלה. התצוגה נחתמת בהשתלבות המתנדבים מחדש בבניין היישוב בארץ עם שחרורם ובתרומתם המכרעת להקמת צה"ל ולנצחון ישראל במלחמת העצמאות.

מוצגים מיוחדים במוזיאון – נחשפים לראשונה בתצוגה זו

"הנוקמים" - תיעוד נדיר, המוצג לראשונה – דפים מפנקסו של איש הבריגדה מרדכי גיחון, תיעוד מעקב אחרי קצינים נאצים במסגרת פעילות "הנוקמים".

מסמכי שלל נאציים – מסמכים שנלקחו מידי חיילים שנפלו בשבי הבריגדה בחזית איטליה ונשמרו במשך שנים בידי ותיקי היחידה.

דיסקית מן השבי הגרמני – פרשה שטרס סופרה כראוי לה היא פרשת נפילתם בשבי בראשית מלחמת העולם של 1,363 חיילי חיל החפרים מארץ-ישראל. הם נפלו בשבי במערכת יוון בשנת 1941 ושבו הביתה רק בתום המלחמה. בתצוגה דסקית של אחד החפרים ממחנה השבויים סטלאג A. בין השבויים היו גם דמויות ידועות כמו יצחק בן-אהרון - ממנהיגי אחדות העבודה, יוסף אלמוגי - לימים יו"ר מועצת הפועלים של חיפה האדומה, ראש העיר הכל יכול ושר בממשלות ישראל, ושמעון הכהן, בנו של דוד הכהן ממנהיגי מפא"י.

יומן משלחת הבריגדה היהודית לפולין – התייעוד המקורי של מסע נציגי הבריגדה בגיא ההרגה מיד בתום המלחמה בחיפוש אחר קרובי החיילים. נחשף לראשונה בתצוגה זו.

הגדה של פסח – כתיבה ואיור של הגדות מקוריות לפסח הייתה תופעה נפוצה בין המתנדבים לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה. ההגדות נכתבו ברוח התרבות העברית המתחדשת בארץ-ישראל, שילוב של מסורת וחדש. ההגדה המופיעה בתצוגה נכתבה ואוירה על-ידי חיילי פלוגת התובלה 179 באיטליה. ההגדה משלבת בתוכה התייחסות לשואה ולתקומה, למאבק העם על ארצו ולפרשיית התנדבותם לצבא הבריטי. הגדה זו היא חלק משרשרת תרבותית שראשיתה מימי העלייה השנייה ושיאה בהגדות בקיבוצים בשנות החמישים. ההגדה מייצגת את הפעילות התרבותית הענפה שקיימו החיילים לאורך כל ימות המלחמה לצד משימותיהם המבצעיות ופעילות הקרבית.

על פרשת ההתנדבות

האגף מוקדש להתנדבותם של למעלה משלושים אלף גברים ונשים, בני היישוב היהודי בארץ-ישראל, לחילות היבשה, האוויר והים של הצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה (1939 – 1945).

בראש פעולת היישוב להתנדבות התייצב משה שרתוק (שרת), ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית. את הנימוק ההגיוני להתנדבות נתן יושב ראש הנהלת הסוכנות היהודית דוד בן-גוריון, שהכריז, כי למרות הגזרות הבריטיות על היישוב – "הספר הלבן" – "עלינו לעזור לאנגלים במלחמתם כאילו לא היה 'ספר לבן', ועלינו לעמוד נגד 'הספר הלבן' כאילו לא הייתה מלחמה".

התצוגה באגף החדש מתמקדת בשלושה נושאים :

א. השירות הצבאי

בתצוגה מגוון החילות והיחידות שאליהם התגייסו בני היישוב: חיל החפרים, חיל ההנדסה, חיל התובלה, חיל הרגלים (במסגרת הבאפס ולאחר מכן הרגימנט הארץ-ישראלי), חיל החרושת, חיל קשר, חיל העזר לנשים, חיל התותחנים, חיל הציד, חיל הרפואה, חיל המודיעין, יחידות קומנדו, חיל-האוויר המלכותי, הצי הבריטי.

העשייה הצבאית של המתנדבים כללה אימונים ופעילות צבאית מיוחדת, לצד מאבק למתן זהות יהודית-ציונית ליחידותיהם. מאבק זה הסתיים עם הקמת החטיבה היהודית הלוחמת – הבריגדה היהודית – על דגלה ועל סמלה.

התצוגה שופכת אור גם על נקודת המבט האישית של המתנדבים - המכתבים לבית וממנו, תנאי השירות, הפעילות בשעות הפנאי וההווי החברתי.

ב. המפגש עם שארית הפליטה –

את המפגש שהתקיים בין החיילים לבין היהודים ניצולי השואה באירופה ראו המתנדבים כגולת הכותרת של פעילותם. בתצוגה ניתן להכיר את תרומתם של לוחמי הבריגדה, חיילי פלוגת התובלה ואחרים לעידוד רוחם של הניצולים, לסיוע חומרי, לנטיעת הכרה ציונית בקרבם ולגיבוש וניהול מפעל ה"בריחה" וההעפלה.

ג. בניית צה"ל

תרומתם של המתנדבים להקמת צה"ל הייתה גדולה ביותר. בתצוגה ניתן ללמוד כיצד השתלבו עם שחרורם בכוח הצבאי של היישוב, כיצד יצקו יסודות לצבא לוחם מודרני וכיצד תרמו לניצחון במלחמת העצמאות בזכות הניסיון והידע שרכשו בעת שרותם בצבא הבריטי.

בתצוגה מונצחים שמות מתנדבי היישוב שנפלו בקרב, מתו בשבי הצורר הנאצי או נהרגו בתאונה.

"בכל דור ודור גלו יהודים מא"י כלעומת שעלו לא"י. הפעם יצאו אלפים מהארץ לא כגולים אלא כגואלים, לא כקרבנות חולשה אלא כמפגיני כח, לא כנכנעים לגזירה אלא כמתנדבים לשליחות – להלחם שכם אחד עם בני אומות אחרות נגד צורר עמם ועוכר העולם כלו... בפעם הראשונה מאז גלותנו הופיעו אנשי צבא יהודים בחזית מלחמה כבני אומה מושרשת בארצה ובעלת תרבות משלה".

משה שרתוק (שרת), ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, 1944

המוזיאון מופעל על-ידי יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון.

ביקור במוזיאון

בימים א'-ה' בשעות: 08:30-16:00

בימי ו' וערבי חג: לקבוצות בתיאום מראש

כתובת דואר: בית הגדודים, ת"ד 90, מושב אביחיל (ליד נתניה), 42910

טלפון: 09-8822212

פקס: 09-8621619

דוא"ל: hagdodim_museum@mailto.mod.gov.il

טלפונים לפרטים על הפתיחה ועל המוזיאון:

רחל סילקו, מנהלת המוזיאון – 09-8822212

צביקה עדן – מנהל יחידת המוזיאונים, משרד הביטחון – 03-7380424

ד"ר עפר בורד, ראש היחידה לאוצרות ותיעוד, יחידת המוזיאונים, משרד הביטחון – 03-

7380424/5/6/1